

Makale Gönderilme Tarihi: 04.06.2018 – Makale Kabul Edilme Tarihi: 25.06.2018

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE KADININ SESİ: TÜRKAN İLDENİZ¹

Neslihan BODUR*

Özet

Eskiden beri kadın şairler Türk edebiyatında yer alsa da çoğunlukla kadın kimliğini gösterememiştir. Kadının açık bir birey olarak toplumda kendini ifade etmesi ve edebiyat oluşturması Cumhuriyet döneminde başlamıştır. Türkiye’de Cumhuriyet’in insanı merkeze alan anlayışından ortaya çıkan en belirgin ve belki ilk değer “kadın”ın toplumsal yaşamda yer bulmasıdır. Bu dönemle birlikte sadece sosyal hayatta değil edebiyatta da kadınların etkin bir şekilde temsil edildiği görülür. Bunlara verilebilecek en önemli örneklerden biri de şair Türkan İldeniz’dir. Cumhuriyetin kazanımlarının ilk dönem çocuklarından sayabileceğimiz Türkan İldeniz, Düzce’de doğup büyümüş, ilköğreniminden sonra ise İstanbul’a taşınarak hayatının geri kalanını burada sürdürmüştür. Şimdilerde Şişli’de oturan şair, başta Attila İlhan olmak üzere bir dönem Türk edebiyatına yön veren pek çok sanatçıyla yakın ilişkilerde bulunmuş ve sanat dünyasına girmiştir. Çocukluğundan beri yaşadığı çevrede hep ilgi odağı olan Türkan İldeniz’in sanatı da bu ilgi çerçevesinde gelişmiştir. Varlık, Dost, Yelken, Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili, Hisar, Onüç, İnsancıl gibi Cumhuriyet döneminin önemli dergilerinde şiirleri çıkan şair, şiirin dışında başka türlerle pek ilgilenmemiştir. İki kitabı yayınlanan Türkan İldeniz’in üçüncü kitabı ise halen basılmamıştır. Türkan İldeniz, şiirlerinde “kadın”ı en belirgin konu olarak kullanmıştır. Hatta “kadın” onun şiirlerinde bir kimliktir ve baskındır. Bu yönüyle Türk edebiyatında özgün bir yere sahiptir. Şair, “Taşra Kızının Deliceleri” ve “Havva Çıkmazı” olarak adlandırdığı kitapların isimlerinden içerikteki şiirlere dek kadını şiirinin merkezine yerleştirmiştir. Onun şiirlerinde kadın, yaşayışıyla, duygularıyla, hayalleriyle ve gücüyle yer alır. İki çocuğundan sonra eşinden ayrılarak çocuklarıyla yaşamaya devam eden şair, hayatta tek başına yaşayabileceğini gösterdiği gibi şiirleriyle de en az erkekler kadar başarılı olunabileceğini göstermeye çalışmıştır. Denilebilir ki onun şiirlerinde kadın, nesne olmaktan öte öznedir. Bu çalışmada, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının kadın şairlerinden Türkan İldeniz’in biyografisi ele alınacaktır. Onun sanat hayatı, sanatının evreleri ve sanat çevresi incelendikten sonra şiirlerinin baskın özelliği olan “kadın” konusu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkan İldeniz, şiir, kadın, Cumhuriyet dönemi.

¹ Bu çalışma, Neslihan Bodur, (2016). *Türkan İldeniz’in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi. Adlı çalışmamızdan hareketle yapılmıştır.

* Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
e-posta: neslihan.bodur22@gmail.com

The Voice of Woman in Turkish Literature of Republic Period: Türkan İldeniz

Abstract

From past to present, although poetesses have taken part in Turkish Literature, they mostly couldn't show woman identity. Women started to express oneself as an individual and constitute literature at Republic period. The most significant and maybe first value has shown up from anthropocentric percept of Republic in Turkey is taking place of women in communal living. With this period, it can be seen that women have been represented efficiently at not only communal living even literature. One of the most important examples of them is poet Türkan İldeniz. Türkan İldeniz, who can be respected as one of the first children of gains of Republic, has growth in Düzce and has been living remainder of her life in Istanbul after she has graduated from elementary school. The poetess lives in Şişli had close relationship with many important artists have taken turn Turkish Literature and has entered art world. From her childhood, she has been the center of interest and her art has developed around the interest. The poetess, whose poems have published on the important magazines of Republic Period such as Varlık, Dost, Yelken, Seçilmiş Hikayeler, Türk Dili, Hisar, Onüç, İnsancıl, has been interested in only poem. Her two books have been published, third book hasn't been printed yet. She has used 'woman' as the most significant topic so much so that 'woman' is an identity and dominant in her poems. With this aspect, it has unique place in Turkish Literature. The poetess has situated woman on the center of poem in "Taşra Kızının Deliceleri" and "Havva Çıkmazı" from their names to their content. In her poems, woman takes part with its way of living, emotions, dreams and power. She has split up her husband after having two children and started to live with her children and she has shown that she can live alone. Also, she has struggled to demonstrate with her poems that being successful at least men isn't impossible. We can say that woman isn't object, woman is subject in her poems. In this study, the biography of Türkan İldeniz, who is the poetess of Turkish Literature of Republic Period, will be handled. After her art life, the stages and the environment of her art will be observed, subject of 'woman', which is dominant feature of her poems, will be discoursed.

Key Words: Türkan İldeniz, poem, woman, Republic period.

Kadınca Bir Söylem: Şair Türkan İldeniz

Türkan İldeniz, 07.01.1938'de Düzce'de dünyaya gelmiştir. Babası Kafkasya göçmeni fotoğrafçı Nurettin, annesi bir molla kızı olan ev hanımı İkbâl'dir. Kendisinden yedi yaş büyük bir de ağabeyi vardır. Annesi ve babası Türkan daha bir buçuk yaşındayken ayrılmıştır. Annesi ile yaşamaya devam eden Türkan İldeniz, annesinin eşi Süleyman Sağdaş'ı babası olarak gördüğünü söylemektedir.

Çocukluğunu Düzce'de etnik kültürlerle dolu bir mahallede geçiren Türkan İldeniz, her zaman ailesi ve çevresi tarafından sevilen bir çocuk olmuştur. Oadaki şiir sevgisi daha 4-5 yaşlarında iken iskemle üzerine çıkıp irticalen şiir söylemekle kendisini göstermiş, bu durum da yakın çevresi tarafından ilgiyle karşılanmıştır.

1945'te Düzce Namık Kemal İlkokuluna başlayan Türkan İldeniz, okuma yazmayı çok kısa sürede öğrenmiş, özellikle Türkçe dersindeki başarısıyla öğretmenlerinin dikkatini çekmiştir. Türkan İldeniz, 1951'de Düzce Ortaokuluna gitmiş gerek sosyal faaliyetlerde gerekse derslerinde başarı göstermiş, iftihar listelerine girmiştir.² İlk ve ortaokul dönemindeki

² TC Millî Eğitim Bakanlığı Düzce Orta Okulu Müdürlüğü Sayı: 9/7.

resmigeçit törenleri ve milli bayramların çoğunda kürsüde şiir okuması istenilen bir öğrenci olmuştur.³

Türkan İldeniz, 1954’de Düzce’de lise olmaması nedeniyle eğitimi için kalan hayatını da geçireceği İstanbul’a gitmiş ve yatılı olarak okuyacağı İstanbul Kandilli Kız Lisesine kayıt yaptırmıştır. İldeniz lise yıllarını derslerinin yanı sıra her türlü sanatsal, sosyal etkinliğe katılarak çok yoğun geçirmiştir. 1950’lerde Attila İlhan’ın da katkılarıyla düzenlenmeye başlanan edebiyat ve sanat matineleleri pek çok sanatçıyı ağırlarken yeni yetişen şair ve yazarlara da destek veren etkinlikler olmuştur. Türkan İldeniz’de bu sanat matinelerine sıklıkla katılarak şiirler okumuştur.⁴

“Türkan İldeniz’in çocukluğundan itibaren süregelen şiire ilgisi ve yeteneği okul sıralarında her zaman devam etmiştir. Kendisinin şiir defterleri olup sürekli yazarak yaşamıştır. 1956’da lise son sınıf öğrencisiyken bu zamana kadar yazmış olduğu şiirlerinden birini yayınlamaya karar vererek Varlık dergisine gitmiştir.

‘Varlık’a ilk defa şiir götürüşüm. Yaşar Nabi’nin ‘yayınlanamaz’ gerekçesiyle geri veriş. ‘Şunları, şunları okuyun’ öğütleri... Benim itirazlarıma gözlükleri ardına gizlenerek incecik, yarım ve iğneli gülüşü. O öfkeyle karlar altında dört kilometre yaya yürüyüşüm. Ve sonuç olarak dört defter dolusu şiirleri yakışım. Yeni bir yöntemle altı ay geceli ve gündüzlü şiir çalıştım, şiir yaşadım. Şiir benim için kaçınılmaz bir tutku olmuştur artık. Ve altı aylık çalışmamın ürünü olan şiiri okurken Yaşar Nabi’nin beğendiğini gösteren tebessümü. Ondan beri özellikle Varlık’ta süregelen şiir çalışmalarım. Başkaldırışlarım’ ” (Makal, 10 Haziran 1972: 5).

İldeniz’in Varlık’ta yayınlanan ilk şiiri büyük bir beğeni toplamış eleştirmenlerce takdir edilmiştir. Ardından şair, şiirlerini hem Varlık’ta hem de farklı süreli yayınlarda (Dost, Yelken, Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili, Hisar, Onüç, İnsancıl vb.) yayınlamaya devam etmiştir. Yayınlanan her şiiri ayrı bir ilgi uyandıran şairin şiirleri hakkında dergi ve gazetelerde haberler çıkmıştır.⁵

Türkan İldeniz, 1957’de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne kaydını yaptırmıştır. Hukuk fakültesi kantininde toplanan Demir Özlü, Onat Kutlar, Erdal Öz, Yılmaz Güney Attila İlhan, Anıl Meriçelli, Yaşar Faruk İnal, Ayhan Kırdar, Behzat Ay, Mahmut Makal gibi sanatkarlarla arkadaşlık etmiş ve edebiyat üzerine konuşmalar yapmışlardır. İldeniz üniversite yıllarında yine aktif olmaya devam etmiş, birinci sınıftayken fakültedeki kongrede yaptığı konuşma ile herkesi etkilemiş bu konuşması basında da yer almıştır.⁶

Türkan İldeniz, 25 Haziran 1959’da Akşam gazetesi yazarı Bilgin Peremeci ile evlenmiş ve evliliğin ilk yılında kızı Ece’ye hamile kalan şair bu yüzden okulunu bırakmıştır. Bir süre ailesi ile vakit geçiren şair, 1963’te İstanbul Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın bölümünde memurluk görevine başlamıştır. 1965’de kızı Ege’yi dünyaya getiren Türkan İldeniz, ikinci kez anneliği tatmıştır.

İldeniz 1966’da “Taşra Kızının Deliceleri” ismini verdiği ilk kitabını çıkarmıştır. İlk kitabı beş altı ay içerisinde tükenen şairin şiirleri çok beğenilmiştir.⁷ “Son yıllarda ciddi bir

³ Bkz. (İmzasız, 17 Eylül 1952: 1).

⁴ (İmzasız, 20 Ocak 1957: 1).

⁵ (Hünalp, 15 Ekim 1957: 4).

⁶ “Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği’ nin yapmış olduğu senelik kongresinde Türkan İldeniz’ de konuşma yapmıştır.” Bkz. (İmzasız, 26 Kasım 1957: 1).

⁷ Bkz. (Akbal, Oktay, 15 Aralık 1966:191-192).

Bkz. (Derman, 14 Aralık 1966: 6).

bunalım geçirmekte olan Türk şiirinde zaman zaman kıpırdanışlar gözükmektedir. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın hemen hemen tek başına kaldığı büyük şairlik yarışında ancak zirvenin eteklerine çıkabilen şairlerin sayısı bile öylesine azdır ki, insan ister istemez eski günleri, daha doğrusu eski yılları, Cahit Sıtkıların, Orhan Velilerin, Attila İlhanların, hattâ ve hattâ Necip Fazılların, Ahmet Kudsilerin, Ahmet Muhiplerin günlerini özlemle anmaktadır. Bir zamanların Necati Cumalılarını, Cahit Külebilere, Melih Cevdetleri, Oktay Rıfatları, A. Kadırları, Bedri Rahmi Eyüboğulları ve hattâ aşk şairleri sayılan İlhan Geçerleri, Ümit Yaşarları, Abdullah Rıza Polatları artık çok gerilerde, sadece birer anı olarak kalmışlardır. İşte bu çoraklık içinde, yıllardan beri şiirin çilesini çeken Türkân İldeniz'in 'Taşra Kızının Deliceleri' adlı son kitabını bulmak benim için bir umut ışığı oldu. Bundan yıllarca önce, gene Türkân İldeniz'in bir başka kitabı için yazdığım bir yazıyı hayal- meyal hatırlıyorum. İtiraf edeyim ki, o zamanlar, sonunda İldeniz'in, böylesine yakın bulacağım şiirler yazabileceğini ummamıştım" (Soysal 8 Nisan 1967: 24).

Türkan İldeniz, ilk kitabındaki 14 şiiri ile şiir sergisi açmış ve bu sergi sanat dünyasından takdir görmüştür.⁸ Sergiye gelen isimler arasında Metin Eloğlu, İlhan Selçuk, Cemal Süreya, Edip Cansever, Tahir Kutsi Makal bulunmaktadır. Sergi hakkında yazılanlardan biri olan Gavsî Ozansoy'un düşüncelerini dile getirdiği yazısı şöyledir: "[...]1956'dan beri çeşitli sanat dergilerinde eserleri yayınlanan İldeniz şu günlerde bir şiir sergisi de açtı. Eskiden şiir kitapları elli kuruşa müşteri bulamazdı. Şimdi, Türkan İldeniz'in güzel motifler işlenmiş olarak, tablolar halinde teşhir olunan şiirlerinden tekinin 500 liraya satıldığını öğrendim de, sevindim. Bu rakam şiirimizde Yahya Kemal'in ücretiydi" (Ozansoy 23 Şubat 1967: 3)

İldeniz "Taşra Kızının Deliceleri" adlı kitabının ardından Fransızlar tarafından Paris'e davet edilmiştir. Bu davet, şair Paris'e gitmeden merak konusu olmuştur.⁹ Ülkesini yurtdışında temsil etmekten onur duyacak olan İldeniz daveti kabul ederek Paris'e gitmiş ve şiirlerini orada da duyurmuştur.

Şiire yoğunlaştığı o günlerde şair, "Taşra Kızının Deliceleri"nden bir yıl sonra 1967'de "Havva Çıkmazı" ismiyle ikinci kitabını çıkarmıştır. Kitabın ismi konusunda birkaç alternatif düşünülse de en son Havva Çıkmazı ismine karar verilmiştir.¹⁰ İldeniz, bu ismi seçme nedenini şöyle açıklamaktadır: "Havva çünkü kadın olduğum için kadınca duyarım kadınca yazarım. Kadınların sorunlarına eğilirim" (Bodur 2016: 89).

⁸ "Bir kaç yıl öncesinin sevilen güçlü bayan şairi Türkân İldeniz şiiri bıraktı, sanıyorduk. Meğer susuşu daha iyi çıkışlar için hazırlık imiş. İşte konuşuyor: İşte benim yine dimdik karşınızda /Yine tekçe direncim, insancıl kavgalarımla/ Neden mi geciktim, sormayın, anlatacağım/ Zaten istesem de dinmez, içimdeki kasırğa/ Zaten bırakamam başladığım türküyü yarım/ Bir büyük yarıştan geliyorum, cümledenize merhaba!/ SERGİ İLE MERHABA. 'İçî kasırgalı' duygulu 'taşra kızı' Türkân İldeniz kitabıyla birlikte şiir sergisiyle de 'merhaba' diyor kendisini bekleyenlere. Şehir galerisinde tanınmış ressam Hasan Kavruk'un resimlediği şiirler Türkan İldeniz'in şimdiye kadar düzenlenen şiir sergileri içinde en başarılı sergiye çıktığı gerçeğini ortaya koyuyor. Şiirler güzel, akademi armağanı kazanmış Kavruk'un resimleri güzel, Halis Biçer'in kaligrafisi, Muhsin Kut'un düzeni güzel" (Makal, 28 Şubat 1967:6).

⁹ "Son yılların rekorcu şairlerinden Türkân İldeniz, 'Taşra Kızının Deliceleri' adlı kitabının üçüncü baskısına hazırlanıyor. Türkân İldeniz kadın sorunlarını, dertlerini, aşklarını, çenberlerini çok güzel, biraz da kadınca dile getirişiyile ilgi toplayan bir şair. Ekim ayında yayınlanacak 'Havva Çıkmazı' adlı şiir kitabı da merakla bekleniyor. Ben de bu genç şairimizin Paris yolculuğunu merak ediyorum doğrusu. Biliyorsunuz, Fransızlar Türk kadınlarıyla çok ilgili, Melâhat Menemencioğlu'nun şiirleri Fransız edebiyat dergilerinde yayınlanınca büyük yankılar yapmıştı. Nimet Arzık'ın Türk şiir antolojisi adlı kitabı, konferanslar da büyük ilgi gördü. Türkân İldeniz de Paris'deki temsilcilerimiz yoluyla sesini duyurabilirse çok iyi olur. F. Sagan'ı göklere çıkarırlar Taşra Kızının Delicelerine ilgisiz kalamazlar..." Bkz. (İmzasız, 1 Ekim 1967: 6).

¹⁰ "1965 yılı son aylarında ikinci çocuk annesi olan genç şair Türkan İldeniz, 1966 yılında da iki şiir kitabını peşpeşe yayınlamak üzere çalışmalar yapıyor. Türkan İldeniz'in sanat çevrelerinde ilgiyle beklenen şiir kitaplarının isimleri öğrendiğimize göre 'Taşra Kızının Deliceleri' Ve 'Yitikler Çıkmazı' olacak." Bkz. (İmzasız, 9 Ocak, 1966: 6).

Şiirleri daha da olgunlaşan şairin bu kitabı da en az ilki kadar takdir görmüştür.¹¹ “Türkân İldeniz kadın şairlerimizin en iyilerinden biri olmakla kalmıyor. Şiirimize kadınca, anaca, eşçesine, duygulu bir şair yüreği ile de bir canlılık bir hareket getiriyor. Onun şiirlerini okuyucular sevdiği gibi kitapçılar da kitaplarını seviyor vitrinlerine koyuyorlar. Çünkü marifet iltifata tabidir. Ve İldeniz’in şiir marifeti de iltifat görüyor. Türkân İldeniz’in şiirlerinde şiirin hayli iyi kuruluşunun bir ana fikrin bir anlatışın gücü var. Şair planlı ve bilinçli olabilmeyi beceriyor. Kendine özgü ve şiirini güçleştiren kuralları da var. Sonra en önemlisi dil zenginliği dil güzelliği hani deniz diplerinin sihirli bir aydınlığı vardır. İldeniz’in şiir dili böylesine büyüdü, ışıklı, şiirli bir dil. Ayrıca anlamsızlığın moda olduğu bu yıllarda bunalan aklımız ve ruhumuz için İldeniz’in şiirleri bir melisa ruhu gibi berraklık ve ferahlık getiriyor. Her halde sayın okuyucularım İldeniz’in şiirlerini okumalıdır. Onun Taşra Kızının Delicelerini ve yeni kitabı Havva Çıkmazı’nı bulup okuyunuz. Son yıllarda bazı şiirler sizi şiirden soğutmuşlarsa İldeniz tekrar size sevdirecektir” (Minnetoğlu 12 Ocak 1968: 2).

Şairin üçüncü şiir kitabı ise dosya halinde yayınlanmayı beklemektedir.

İldeniz, 1969’da on yıllık evliliğini bitirmiş, boşandıktan sonra bir daha evlenmemiş, kızları Ece ve Ege’yi kendisi büyütüştür. Bir dönem annesi kaza geçirdiği için ona da bakan şair, edebiyat dünyasında bir süre çok aktif gözükmemiştir ama İldeniz, hayat mücadelesinin içinde şiir üzerine düşünmeyi, şiir yazmayı hiçbir zaman geri plana atmamıştır. 1971’de Varlık’ta yayınladığı “Kumarbaz” adlı şiiriyle edebiyat dünyasında tekrar yankı uyandırarak dikkatleri üzerine çekmiştir.¹²

İldeniz’in şiirde kendini kanıtlamasını, 1969’da genç şair adaylarının kendisini göstermeleri için düzenlenen Hafta Sonu gazetesinin düzenlemiş olduğu Ay’ın Fethi şiir yarışmasında dönemin yetkin sanatkarlarıyla jüri koltuğunda yer alması gösterir.¹³ Şair, bir yıl sonra yine aynı gazetenin düzenlediği Altın Güfte adlı yarışmanın jürisinde de yer almıştır.¹⁴

Türkan İldeniz’den 1975’te Bangkok’ta açılacak uluslararası kadın sergisine Kültür Bakanlığınca eserleriyle katılması istenmiştir.¹⁵ Bu davete çok memnun olan şair, eserlerini göndermiştir. “Bu sergi İldeniz için çok anlamlıdır çünkü o, daima sanatında kadının toplumsal yaşamdaki yerini ön planda tutmuştur. Davasında toplumu, toplumun kadına bakış açısını ele alarak her zaman onların sözcüsü olmaya çalışmıştır. İlk olarak kendinden yola çıkarak yazdığı ‘deliceleriyle’ kadınlara yoldaş olmuş ardından ‘Havva’ diyerek kadının ilk anından son anına

¹¹ Bkz. (Uyguner, 15 Mayıs 1968: 14).

Bkz. (Derman, 31 Ocak 1968: 6).

¹² “Şair Türkân İldeniz’in ‘Kumarbaz’ adlı şiiri epey yankı yaptı. İldeniz, annesi bir trafik kazası geçirdiği için uzun süre onunla meşgul olup sanattan uzak kalmıştı.” Bkz. İmzasız, “Kısa... Kısa... Kısa... Kısa...”, Hafta Sonu, Sayı 222, 25 Nisan 1971, s.1.

¹³ “Hafta Sonu’nun tertiplelediği ‘Ay’ın Fethi şiir yarışması’ sonuçlanmıştır. Yarışmaya 3072 şiir katılmıştır. Şair Ümit Yaşar başkanlığında bir ekip birinci elemeyi yaptıktan sonra 40 şiiri büyük jüriye sunmuştur. [...] Alfabetik sırayla (Tarık Buğra, Baki Süha Ediboğlu, Tarık Gürçan, Türkan İldeniz, Tarık Dursun K., Ümit Yaşar Oğuzcan, Turgut Uyar’ dan) kurulu büyük jüri 26 Eylül Cuma günü toplanarak 40 şiiri incelemiş ve 11 şiiri finale bırakmıştır.” Bkz. (İmzasız, 2 Ekim 1969: 1).

¹⁴ “Gazetemizin düzenlediği 1970 ‘Altın Güfte’ yarışması neticelenmiş, Divan Otel’nde toplanan büyük jüri üç saat süren toplantı sonunda birden beşinciye kadar dereceye giren şiirleri seçmiştir. [...] Şair Necati Cumalı’nın başkanlığında şair Türkan İldeniz, şair Ümit Yaşar Oğuzcan, şair Gültekin Samanoğlu, şair Edip Cansever, bestekâr Zeki Müren’den kurulu jüri finale kalan 20 şiirden Aydın Yalkut’un ‘Merhabalar Ülkeme’ adlı şiirini birinci, Perihan Niya’nın ‘Şarkıcı Kadın’ şiirini ikinci seçmiştir.” Bkz. (İmzasız, 2 Ağustos 1970: 1). (İmzasız, 2 Ağustos 1970: 1).

¹⁵ “Sayın Türkan İldeniz, 1975 yılının Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Kadın Yılı ilan edilmesi dolayısıyla Bangkok’ta açılacak bir sergide Türk kadınlarının eserlerinin de sergileneceğini Kültür Bakanlığından aldığımız bir yazıdan öğrenmiş bulunuyoruz. Mümkünse eserlerinizi, bu sergiye gönderilmek üzere kütüphanemize yollamanızı saygı ile rica ederim.” Tc. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü, Dr. Müjgân Cunbur, Ankara, 5 Mayıs 1975, Sayı 1956.

kadar yaşadığı tüm duygularıyla kadın olgusuna vurgu yapmıştır. Öncelikle Türkiye’de, kendi topraklarında, seslenmeye çalıştığı topluma şimdi dünya çapında seslenecek ve şiirlerine evrensellik kazandırmış olacaktı bu nedenle şüphesiz bu sergi hayatında büyük önem arz etmiştir” (Bodur 2016: 24).

Memuriyetinden 1983’de emekli olan şair, 1990’da kızı Ece’den olan ilk torunu Mehmet Efe’nin hissettirdikleriyle torununa ithafen şiir kaleme almıştır. Aynı kızından bir de Gül İpek (1994); Ege’den ise Selin Su (2000) adında bir kız torunu olmuştur.

Şair şimdilerde üçüncü kitabının basılması ile ilgilenmekte, şiir yazmaya devam etmektedir.

Türkan İldeniz’in Şiiri

İldeniz’in şiire olan ilgisi çocukken başlamıştır. Duyarlı bir çocukluk dönemi geçiren şair, çevresinde şahit olduğu olayların kendisine hissettirdiği duygu ve düşünceleri şiir ile ifade etme yolunu seçmiştir. “Cumhuriyet rejiminin içine doğan İldeniz bu yeni düzenin sancıklarına, İkinci Dünya Savaşı yıllarında çekilen sıkıntılara şahitlik etmiş ve her zaman çevresinde yaşananlara duyarlı davranmıştır. Çocukluktan itibaren etrafında olup bitenleri anlamaya çalışan ve iyi bir gözlemci olan İldeniz, gözlemlediklerinin kendisinde oluşturduğu duygu ve düşünceleri şiire dökmeyi tercih etmiştir.” (Bodur 2016: 4). Başlangıçta bu ifade ediş salt duygu yansımaları olsa da zamanla düşünce yoğunluğunu da içine alarak şiirini geliştirmiştir. Son Havadis gazetesinde Tahir Kutsi Makal’ın bir röportajında yönelttiği “Sanat hayatına nasıl ne zaman başladınız? sorusuna şair şöyle cevap vermiştir: “Küçüklüğümde beri haksızlıklara bir başkaldırıyım vardı. Okula başlayışım bu özelliğimi daha da artırdı. Yazarak rahatlama yolunu seçtim. Lise öğrenimime gelinceye kadar çeşitli gazete ve Anadolu dergilerinde yazdıklarım da şiir ruhu var, fakat bilinci yoktu” (Makal 10 Haziran 1972: 5).

Şiirindeki bilinçlenme Varlık dergisinde Yaşar Nabi Nayır’ın şiirine verdiği yayınlanamaz cevabından sonra başlamıştır. Şiir üzerine yoğun bir şekilde çalışmalar yapan, okuyan, düşünen, kendini geliştiren Türkan İldeniz’in şiiri, bundan altı ay kadar sonra lise son sınıf öğrencisi iken Varlık’ta yayınlanmıştır. İstanbul Üniversitesi’ne başladıktan sonra da buradaki üniversite kantininde toplanan edebiyat camiasıyla olan sohbetleriyle şiirini daha da pekiştirme imkânı bulmuştur.

Türkan İldeniz, şiiri “*şiir sen benim her şeyimsin*” dizesiyle tanımlamış ve şiire verdiği değeri ortaya koymuştur. “İldeniz şiir tanımının yanı sıra şairin de nasıl olması gerektiğine dair şu sözleri söyler: ‘Şair, kendisinden yüzlerce kilometre uzakta bir yaprak düşse bunu yüreğinde hissedendir. Çünkü şair/sanatkâr tüm insanlığın sesidir. Acıyı, mutluluğu hissederek halka aktarandır. Sanatı salt estetiğe angaje etmek yanlıştır”¹⁶ (Bodur 2016: 56).

“İldeniz’in şiirlerinin kaynağı kendi beninden, ailesinden, çevresinden tüm insanlığa doğru giden bir çizgi izlemiştir.” (Bodur, 2016: 41). Şiirlerinin merkezine “insan”ı alan şair, bu durumu 1958’de Şahinkaya Dil’in hazırladığı antolojiye biyografisini yazarken şöyle ifade etmiştir: “Adımı yazmayı bilmezken daha şiir yazmaya başladım. Beni yazmaya iten sebepler var şüphesiz. İçinde bulunduğumuz düzensiz çağ var. Savaşlar, inanç ya da inançsızlıklar, umutlar var. Bütün bunların üstünde de İNSAN’ımız var – önemli. Bu yüzden yazmadan edemiyorum. İçtenlikle yazıldığı ölçüde gerçek değerli eserler verileceği kanısındayım. Kendimi yaşıyamıyorum ama kendimi yazıyorum” (Dil 1958: 118).

¹⁶ Bu bilgiye Türkan İldeniz’in arşivinden ulaşılmıştır.

Şair, hemen her şiirinde insanın hallerine, yaşam içinde çektiği sıkıntılara, hayat mücadelesine, mutluluğuna, hüznüne değinmiştir. İnsana verdiği değeri şu dizeleriyle de göstermiştir:

“Bilmeyiz yorulmak biz / Yine İNSAN’a/ Yeni İNSAN’a / Gideriz” (İldeniz Eylül 1994: 14).

“Ve onlar / Önce İNSAN dediler, sonra İNSAN / Yanına-ekmek, çiçek, gerçek - çizdiler” (İldeniz Temmuz 1994: 40).

Taşra Kızının Deliceleri’ndeki şiirleri; taşra kültüründe toplumun kız çocuğuna karşı olan tutumundan genç kızken ondan yapması beklenenlere kadar her şeyi coşkulu ve heyecanlı bir söyleyişle dile getirmiştir. Taşra Kızının Deliceleri’nde toplumun kadından beklentileri ve ona biçtiği rollere şairin başkaldırışı vardır bunu da şiirinde duyurmuştur.

Havva Çıkmazı kitabında bu genç kızın duygu ve düşünceleriyle birlikte şiiri de aynı derecede olgunlaşmıştır. Bu kitapla daha toplumsal konulara değinen İldeniz taşradan İstanbul’a pek çok insan görmüş onların yaşadıklarını iyi bir gözlemle tahlil etmiş ve özellikle kadının anne duygulanımlarını da şiirine taşımıştır.

İldeniz’in sanat hayatı boyunca etkilendiği tek isim Attila İlhan olmuştur denilebilir. İlhan, 1940’larda girdiği edebiyat dünyasında sadece Türkan İldeniz’i değil pek çok sanatçıyı etkilemiştir.¹⁷ O dönem edebiyat dünyasının uğrak yeri olan Bayland’da tanışan sanatçılar, bu tanışıklığı arkadaşlığa çevirmiş ve dostluklarını uzun yıllar sürdürmüştür. Türkan İldeniz, Attila İlhan’ın bilgilerinden faydalanmış, bazı şiirlerini önce ona göndererek değerlendirmesini istemiştir. İlhan ve İldeniz’in kimi şiirleri de benzerlik gösterir ki buna İlhan’ın *Kaptan* şiiri ile İldeniz’in *Kaçak* şiiri örnek verilebilir. Fakat bu benzerlik bir kopya ediş değil konusal ve söylemler bakımından aynîliktir. Attila İlhan’ın cesur söyleyişlerine sahip olan Türkan İldeniz bu üslup farkıyla çağdaş kadın şairlerden ayrılmıştır.

Pek çok sanatkâr ve eleştirmen Türkan İldeniz’in şiirini beğenerek okumuş ve şiirlerinin güzelliği, farklılığı hakkında yazılar kaleme almıştır. Bu yazılardan biri Mualla Minnetoğlu’nundur: “Türkân İldeniz’in şiirlerinde gülen bir aydınlık var. Anlamsız şairlerin şiirleri yanında onun şiirlerinde inadına anlam anlam üstüne... Ben bunu önceden söylemişim / Kanım Havva’nın kanı, etim afsundur diye /Sonra etkisiz kalır yakınmalarım / Gelme üstüme üstüme / Canavarca içimde / Bu sahil şehrinin akşamı /Bu iliği saran kemik gibi, beni saran karanlık. Türkân İldeniz’de; onun şiirlerinde hem bir duygu zenginliği, hem de planlı bir duygu var. Duyduğunu mısralara aktarabilmek bir güçlü şairlik bu... Öyle sanıyorum ki Türkân İldeniz şair olarak daha kendinden çok bahsettirecek bir insandır. Kadın şairlerimiz arasında Cavidan Tümerkan, Sennur Sezer, Mübeccel İzmirli, Pakize Erdem, Nurten Çelebioğlu, Muazzez Menemencioğlu gibi isimler Türk şiirinin en iyi kadın temsilcileridir. Türkân İldeniz ‘Taşra Kızının Deliceleri’nde bize tattırdığı gerçek şiirlerini yeni yeni şiirleri ile sürdürebilirse en iyi kadın şairimiz olabilir” (Minnetoğlu 19 Mart 1967: 6).

Türkan İldeniz şiirlerinde her zaman açık, anlaşılır, sade bir Türkçe kullanmıştır. Öz Türkçeden yana olan şair, dil hassasiyetini her zaman taşımıştır. Gavsî Ozansoy ile yaptığı röportajda dil hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

¹⁷ “[...] İlhan bunlarla Türk şiir tarihinde “kendine özgü” bir çizgi çeker. Bu çizgi öylesine yeni güçlüdür ki birçok şairi peşinden sürükler. İlkın Turgut Uyar, Cemal Süreya, Ahmet Oktay, Yılmaz Gruda, Ümit Yaşar, ardından Hasan Hüseyin, Ergin Sander, Türkan İldeniz, Ayhan Kırdar, vb. sırayla etki alanından geçerler. Onun için, bireyci şiirimizi zenginleştiren Sisler Bulvarı’nı toplumsalluk/ ülkücülük açısından, salt bu açıdan eleştirmek doğru olsa bile haklı olmaz.” Bkz. (Bezirci, Ekim 1969: 75-76).

“- Hececilerden bu yana dilimizde bir sadeleşme cereyanı var. Bu cereyan son yıllarda daha da kuvvetlendi. Bu arada, “Bir dil ihtilâli hâlini aldığını, Türkçeye nesebi belirsiz halk dilinde de kullanılmayan kelimelerin girdiğini” iddia edenler var. Bu konudaki düşünceniz nedir? En son kuşak yazarları, tümüyle, Türkçeyi iyi biliyor, kullanıyorlar mı?.. - Dilimizin arınması, özleşmesi konusunda “Bir dil ihtilâli halini aldığını, Türkçe’ye nesebi belirsiz, halk dilinde konuşulmayan kelimelerin girdiğini” söyleyen o Arap kırmaları, Acem çaycıları bilmezler, görmezler mi ki, bizim kullandığımız arıttığımız, özleştirdiğimiz ve doğurduğumuz dil, kendi kullandıkları nesebi karışık dilden çok daha soylu ve özdür. Ne yani Ataç’ın doğurduğu ‘İLGİNÇ’i söylemeyelim de, Fransız uyruğuna yıkılıp ‘ENTERESAN’ mı diyelim?.. Türkçe bilinç yerine Arapça ‘ŞUUR’ mu diyelim. Türkçe ana yerine farsça ‘MADER’ mi diyelim. Ne mutlu ki, dilimiz o örümcekli kafalara bir kırbaç gibi vurmakta ve bizi onurlandıran bir hızla kan durumunu almaktadır” (Ozansoy 23 Şubat 1967: 3).

İldeniz’in şiirleri yayınlandığı sırada şiire İkinci Yeni akımı hâkimdir fakat şair hiçbir zaman İkinci Yeni tarzında yazmamış, İkinci Yeni şiirini ucuz bulmuştur. O her daim sanatta klikleşmelere karşı durarak sanatını bağımsız icra etme amacında olmuştur. O, kendine güvenen bir kişi olarak kendi dünyasını kurmuş ve şiirine de bunu yansıtmaya çabasında olmuştur.

“Şair, romancı, senarist, eleştirmeci vs. Attilâ İlhan ile Cemal Süreya nasılsa bir gün Bayland’a aynı masaya düşmüşlerdi. Bir ara söz “İkinci Yeni” ye döndü. Tartışmayı sessiz sedasız dinleyen Türkân İldeniz esnermiş gibi umursamadan:

- Yoo Attilâ fazla ileri gittin. İkinci Yeni’ye çok çatma artık ben de İkinci Yeni’ye dönüyorum.
Attila hışımla doğrularak:
- Ne, dedin? Yanlış mı duyuyorum?
Türkân yine aynı umursamazlıkla:
- Azizim, İkinci Yeni öyle ucuz şiir ki bu pahalılıkta ona dönmekten başka çare göremedim” (İmzasız Şubat 1959: 28).

İldeniz’i edebiyat dünyasında illa bir yere konumlamamız gerekirse onun işlediği konular nedeniyle şiirine toplumcu şiir diyebiliriz. Fakat o, hiçbir zaman toplumsallığı şiirin kendine has özelliklerini feda etmemiş, şiirin estetiğini ikinci plana atmamıştır. “[...] Şiirlerinde günün toplumsal sorunlarına eğiliyor şair. Ama bu sorunlara eğilirken şiiri ikinci plâna atmıyor. Bir beyanname, bir söylev edası yok mısralarında. Sosyal sorunları şiirin potasında eritmeyi başarabilmiş. Bu toplumcu şiirler ancak sanat bulutlarından yağarsa severek okunabiliyor ve kalıcı oluyor” (Geçer Şubat 1968: 29)”

Türkan İldeniz’in Şiirlerinde Kadın İmgesi

Türkan İldeniz’in şiirlerinde kadının özel bir yeri vardır. Bir kadın olarak kadına kadını anlatma sorumluluğu ile şiirlerini kaleme almıştır ki kitaplarının adları ve çoğu şiirinin isimleri de içerikleri de kadınla ilgilidir.¹⁸ Türkan İldeniz, 1956’da Varlık’ta yayınlanan “geyşa” adlı ilk şiiri ile edebiyat dünyasına girmiştir. Onun daha ilk şiiri adından da anlaşılacağı üzere geyşa tipi kadını anlatmaktadır: “Boram boram sevda kokardı geyşa kızı/ çay buharlanınca.../ sır vermeyen gözlerine tapınan kişiler/ içlerindeki cehenneme dönerdi/ dualarınca/ cümle övgüsünü

¹⁸ Kitap isimleri Taşra Kızının Deliceleri – Havva Çıkmazı, şiirleri: Taşra Kızının Deliceleri I-II-III-IV-V, Geyşa, Sokak Kızı, Havvadan Beri, İlkel Çıplaklığında Örtülü Havva, Ece’ye Ninniler, Bir Kız, Yarış, Tahia gibi.

saçlarına sarmıştı geyşa/ kaçınıcı aşkını yaşadığını bilmezdi./ şarkıları tanrısına adaklıydı/oysa/elleri uzanamazdı günahlarına” (İldeniz1967: 49) .

Bir kadının doğumundan, çocukluğuna, genç kızlığına, âşık oluşuna, eş oluşuna, anneliğine kadar geçireceği tüm evrelere ve duygulara şiirlerinde yer vermiştir. *Havva Çıkmazı* adlı ikinci kitabında yer alan “*Yarış*” şiirinde toplumun erkek ve kız çocuğu cinsiyetine bakışını ele almıştır. Henüz hiçbir suçu yokken kız bebeğin daha dünyaya gelirken toplum tarafından istenmediğine vurgu yaparak bu istenmeme yüzünden erkekle hep bir mücadele halinde olacağından bahsetmiştir:

“Hazırım ben hadi artık başlasın yarış
Çalsın davullar zurnalar
Dinsin yağmur göreyim bir ebem kuşağını
Geçemezsem eğer, mezardan kaldırmak anamı
-Erkek evlat doğurmamış-
Hay benim de saçım kısa olmalıydı.

Demek ben doğunca ağladı evin saçakları
Ezik ninnilerde sorumsuz boşadı babam anamı ha
Tahtı mı vardı acep kendinden sonra kalacak
Ya da şehzadeler bekleyen tacı

[...] Bu bir üvey yaşantıydı baştan beri
Biliyordum bağdaşamazdım

[...]Uzun saçıma demir atmışken bakışları
Doruklar bulutun türküsünü söyler mi yine
İşte rezilce yağmalanmış dünya pazarı
Aslan payını kapmışlar işte
Bu hile oyunda bana düşen pay
Boğulmaktı kadınlığının denizinde” (İldeniz 1967: 27 - 28).

İlk kitabı *Taşra Kızının Deliceleri* ile aynı adı taşıyan beş kısımdan oluşan şiirinde kendisinden yola çıkarak bir taşra kızının / kadının nasıl bir yaşama sahip olduğunu hakikatleriyle anlatmıştır:

“Pınarbaşına varmaya göreyim bir
Saçlarım dokuz dizi örülü
Daha da güzel testi omzumda – bilirim
Basmadan şalvar yedi renk güllü

Ölen bacımın artığıdır üstüme giydiğim.
 Yalan söyler türküler yalan işte
 Ne sedef ne gümüş kakmalı takunyam
 Ben ırgat Musa kızı Fadime
 Takunyam safi gürgen

Evim iki göz oda
 Samanlı dam – sıvalı balçık
 Perdeler alabildiğine uçarı...
 Siz uykunuzun en koyusunda yaşarken
 Ben hamaratça
 Süpürüyordumdur yerdeki hasırı.

Sofram konuklara açık
 -Yer sofrası -
 Başında besmele doyumda hamdolsun
 Yere bağdaş kurup yerim aşımı elimle.

Gergef başında gözlerim dalar gider
 Telim duvağım askıda sımsıcak
 Yavuklum asker.
 Pınarbsaşına varmaya göreyim bir
 Yiğitler kanlı-bıçak” (İldeniz 1968: 14).

Şair kadın mevzuunu daha da derine indirerek “*Havva’dan Beri*” adlı şiirinde kadının tarihsel süreç içindeki gelişimini ilk kadın Hz. Havva’dan başlayarak mağarada yaşayan kadınlara, dinler tarihindeki kadınlara Hz. Meryem’e, Hz. Amine’ye, Osmanlı sistemindeki kadının köle pazarlarından saraya gidişine kadar incelemiştir. Son olarak da hala kendisindeki gücü fark edemeyen tüm kadınlığa “*yetmiş iki ayrı kadın diyerek*” -Yunus’un “*yetmiş iki ayrı millet*” ifadesini anımsatan dizeyle- evrensel olarak tüm dünya kadınlarına seslenmiştir. Şair bu şiiriyle kadının hayat boyu nelerle mücadele ettiğini, nelere göğüs gerdiğini tekrar ona hatırlatmak istemiştir:

“İster ya elbet seni tutsaklamalar
 Öyle görmek alışıklığı binler yıl önceden
 Bakmaların var yere yöneli-olmasındı hiç
 Çaresiz bakışına güçlendi oysa yenikti aslında
 Kuytu mağaralarda daha pösteği giyinirken

Ta o zamanlardan kavgası bu zamana.

Kitabeler belgeler hem ne sevimsiz parşömen
Eşya derse sana ben hep isyancı..
Bir acılı çok zavallı tanıtım bu yıllar yılı süregelen
Öncesi gerdeğin baba, sonrası koca uyruğunda
Dahasına elim varmaz n'ola kalem uygar sahi çağ uygar

Tutsak pazarlarından padişah sarayına.
Büyütmez soluğumu hatta tapınaklarda kederin
Yetmişiki ayrı kadın yetmişiki aynı adım
Diyelim çağdaş bir çarpı çizmek alınına senin
Çamaşır, bulaşık, ev tozu dört duvardan
Belirir radyum bir o kadar olur – dediğime utandım
Belirir hemen Kartaca halatları – saçlarından.

Kadın kadın nasıl duyurmalı seni sana
Sen dur ben geçeyim yarışmasında
Hiçliğin herşeye başlangıç yani nasıl yeterli
Ama Meryemler Âmineler neden habersiz kendinden
Oysa sizdiniz gözlerim kapalı gördüm sizi
Tüm köprüleri aşarken – cennet bahçelerinden” (İldeniz 1968: 54 - 55).

“Şair bu ilk kadını o kadar önemsemiştir ki ikinci kitabına “Havva Çıkmazı” ismini seçmiştir. Kadının hayat yolundaki sıkışmışlığını anlatmaya çalıştığı bu isimle şair aslında ilk kadın Havva’dan beri kadının yazgısının hemen hemen değişmediğine dikkat çekmiş ve kadınların fitratındaki pek çok özelliği ilk kadın Hz. Havva’ya bağlamıştır:

“Siz hiçbir şey vermediniz
Ben ta... Havva’dan aldım alacağımı” (İldeniz 1967: 36).

“Ben bunu önceden söylemişim
Kanım Havva’nın kanı, etim afsundur diye
[...] İlkel güzelliği ne varsa Havvanın
Giyimlerimle kat kat saklı” (İldeniz 1968: 48).

Türkan İldeniz’in şiirlerindeki kadın olgusu hakkında Adnan Binyazar şunları söylemiştir: “Şiirinde bir bunalımın baskısını duyarsa da, dışa vuran duygularıyla çağdaş insanın (özellikle modern dünyaya ayak uydurmaya çalışan kadının) tedirginliğini, özgürlükten

yoksunluğunu yansıtır. Tutsak pazarlarından padişah saraylarına giden kadının tarihsel ezikliği bir başkaldırı havasında anlatılır. [...]İldeniz, ‘kadın’ı kadına duyurma görevini bile yüklenir. Onun, hayallerdeki serüvenine yürekten inanmıştır. Bu dünyadan önceki dünyada yaşayan kadını anlatmaya koyulur bu kez. ‘Oysa sizdiniz gözlerim kapalı gördüm sizi – tüm köprüleri aşarken – cennet bahçelerinden.’ Özellikle duygularına yenilmiş görüldüğü ‘Elem Çiçeği’ nde İldeniz’in. Şiiri toplumsal sorunların bir aracı olarak işlediğini görüyoruz. Elem Çiçeği’nde eski günlerin anılarını yaşayan bir destan kişisi özelliği sezilir. ‘Oysa ben ezilecek kız değildim biliyorsun – bayrak açmış orduyu çiğner de geçerdim - ... acımak kuşandım sana sonra sevmek denedim.’ Elem Çiçeği şairin alın yazısında bir Prometheus öyküsü yaratır, nasıl ciğeri hep büyürse Prometheus’ ün, öyle. ‘Söksem koparsam durmaz açar yine – yüreğime ektiğin elem çiçeği” (Binyazar 1 Ocak 1967: 12- 13).

İldeniz’in kadını anlattığı şiirleri Türk edebiyatında önemli bir yer tutmaktadır çünkü onun şiirleri kadınca bir sese aittir ve bu kadınca söylem çoğu kadın şairlerde yoktu: “Kadınlar şiirin aynasına kendilerine, kendi cinselliklerine apaçık dokunmayı pek sevmezler. Bunu 1960’lı yılların hemen başında Türkan İldeniz başarmıştı. Yarım bıraktı. Bir de 80’li yılların ortalarında Suheyla Taşçier denemişti. Ama inandırıcı olamamıştı. Gülseli İnal’ın, Lale Müldür’ün ve pek çok kadının şiirinin aynasındaki bir başdönmesidir. Varoluşun yaşama yabancı kıldığı başdönmesi” (Nacitarhan 2010: 297).

Sonuç

Türkan İldeniz şiire küçük yaşlarda başlayarak yazmaktan hiç vazgeçmemiş ve her an şiirini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Lise öğrenimi için geldiği İstanbul’da edebiyat dünyasından önemli isimlerle bir arada olarak şiirine duygunun yanında düşüncüyü de ekleyerek şiirinde bilinçlenme sağlamıştır. İlk şiirini lise son sınıf öğrencisiyken 1956’da Varlık’ta yayınlanmış ve böylelikle edebiyat dünyasına adımını atmıştır. İlk şiirinin ardından gelen beğenin sonrasında Hisar, Dost, Yelken, Seçilmiş Hikâyeler gibi dergilerde şiirleri yer almaya devam etmiştir.

Şiirinin kaynağını toplumdan alan şair, her zaman sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Şiirlerinin çıkış noktasını gözlemlediği gerçekçi insan manzaraları oluştururken özellikle kadının tarihsel gelişimi içinde tüm yaşadıkları üzerinde durmuştur. Sanatında kadın konusunu derinleştirerek özgün bir şekilde işlemesi şairin takdir edilmesinde ve bir dönemin “en iyi kadın şairi” olarak ithafla anılmasına neden olmuştur. İldeniz, yıllarca şiirin nesnesi durumunda olan kadını özne haline getirerek kadın ağzından şiirler kaleme almıştır. Kısacası Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde evrensel olarak tüm kadınların sesini duyurması, kadının ağzından cesurca bir söyleyişle şiirler yazması şairi Türk edebiyatında önemli bir yere konumlandırmaktadır. Ayrıca İldeniz’in şiirleri ülke sınırlarını da aşmış ve şair çeşitli ülkelerdeki şiir sergilerine katılarak Türk şiirini temsil etmiştir.

Şair çoğunu süreli yayınlarda çıkan şiirlerinin oluşturduğu Taşra Kızının Deliceleri adlı ilk kitabını 1966’ da yayınlamıştır. Bu kitabındaki şiirleri daha çok genç bir kızın duygulanımlarını anlattığı samimi, lirik bir söyleyişe sahipken 1967’de yayınladığı ikinci kitabı Havva Çıkmazı’nda şair, çoğunlukla toplumsal konulara ağırlık vermiş, kadın konusunu da olgunlaştırarak işlemeye devam etmiştir. Şairin bir kısmı süreli yayınlarda kalmış şiirlerini topladığı ve yeni şiirlerinin yer aldığı üçüncü şiir kitabı yayınlanmayı beklemektedir.

Kaynakça

- Akbal, Oktay (1967), Dost Kitaplar, Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları: İstanbul.
- Belge 9: Şahinkaya Dil'den İldeniz'e Mektup. (Ankara, 1958).
- Belge 10: Şahinkaya Dil'den İldeniz'e Mektup. (Ankara, 3 Eylül 1958).
- Bezirci, Asım, (1969), "Attila İlhan", Papirüs, S. 40, s.75-76.
- Binyazar, Adnan, (1967), "İdenizin Şiirleri" Varlık, S. 685, s. 12-13.
- Bodur, Neslihan (2016). Türkan İldeniz'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi.
- Derman, İrfan, (1968), "Havva Çıkmazı", Akşam, s.6.
- Doğan, Erdal (1997), Edebiyatımızda Dergiler, Bağlam Yayınları: İstanbul.
- Dolu, Edibe, (1975), "Türkan İldeniz Uluslararası Sergiye Katılıyor", Son Havadis, s.6.
- Hünelp, Ayhan, (1957), "Varlık (Yaşar Nabi Nayır)", Tercüman, s.4.
- İldeniz Türkan, (1994), "Sevdik İnsanı Halk Halk" İnsancıl, S. 47, s.14.
- İldeniz, Türkan, (1994), "Tarihin Satırbaşı" İnsancıl, S.45, s.40.
- İldeniz, Türkan (1967), Havva Çıkmazı, Ece Yayınları: İstanbul.
- İldeniz, Türkan (1968), Taşra Kızının Deliceleri, Ece Yayınları: İstanbul.
- İmzasız, (1969), "Ay Şiiri Yarışması Sonuçlandı", Hafta Sonu, S. 141, s.1.
- İmzasız, (1970), "Altın Güfte Sonuçlandı" Hafta Sonu, S. 184, s.1.
- İmzasız, (1975), "Bir Kadın Şairimiz Eserlerini Bangkok'ta Dünyaya Tanıtacak", Her Gün, s.3.
- İmzasız, (1975), "Bangkok Uluslararası Kadın Yılı Sergisi'nde Türkân İldeniz'in de Eserleri Sergilenecek", Tercüman, s.4.
- İmzasız, (1967), "Paris'i Şiirleriyle Selâmlıyacak", Akşam, s.6.
- İmzasız, (1959), "Sanatçılar Eğleniyor- Damping", Yelken, S. 25, s.28.
- İmzasız, (1967), "Taşra Kızı Paris'te" Akşam, s.6.
- Makal, Tahir Kutsi, (1972), "Türkan İldeniz Şiir Benim İçin Kaçınılmaz Bir Tutkudur", Son Havadis, s.5.

Minnetoğlu, Mualla, (1967), “Taşra Kızının Deliceleri”, Akşam, Yıl 4, S. 2237, s.6.

Minnetoğlu, Mualla, (1968), “Türkân İldeniz ve Havva Çıkmazı”, Ekspres, s.2.

Ozansoy, Gavsi, (1967), “Beş Kuşak Konuşuyor”, Haber, s.3.

Uyguner, Muzaffer, (1968), “Havva Çıkmazı”, Varlık, S. 718, s.14.

Nacitarhan, Cavit (2010), Şiirin Umudun Yorulmaz İğnesi Sennur Sezer, Evrensel Basım Yayın:
İstanbul.